

Samenwerking in de langdurige zorg

Rollen en aandachtsgebieden van verschillende disciplines

Seksualiteit en intimiteit vraagt om een goede samenwerking tussen diverse disciplines. Het is geen individuele taak, maar een gezamenlijke, interdisciplinaire verantwoordelijkheid.

Dit document geeft een overzicht van disciplines die betrokken zijn bij de zorg rondom seksualiteit en intimiteit en welke mogelijke rollen en aandachtsgebieden zij hebben. Dit kan ondersteunen bij samenwerking en duiding over welke taken en verantwoordelijkheden de verschillende functies binnen een organisatie kunnen vervullen. De geldende wettelijke kaders, titels en beroepscode van de betreffende zorgdiscipline zijn altijd leidend als het gaat om professionele verantwoordelijkheden en normen.

Afspraken over taken en verantwoordelijkheden kunnen per zorgorganisatie verschillen. Bekijk daarom voor je zorgorganisatie welke disciplines aanwezig zijn en hoe de samenwerking daarin het beste ingericht kan worden.

In onderstaande tabel vind je per discipline de mogelijke rollen en aandachtsgebieden bij seksualiteit en intimiteit. Gebruik dit als hulpmiddel bij het afstemmen van de samenwerking binnen je eigen organisatie.

Discipline	Mogelijke rollen en aandachtsgebieden
Behandelend arts (bv. arts VG, SO, VS, PA)	• Specialist in medische zorg. • Aanspreekpunt voor vragen over anticonceptie, erectiestoornissen, hormonale problemen (o.a. menopauze), hyperseksualiteit, kinderwens, gender- en identiteitsvragen. • Voert medicatiereview uit naar bijwerkingen op het gebied van seksualiteit of intimiteit.
Bekkenfysiotherapeut	• Specialist in bekkenbodemplachten, zoals bekkenpijn en incontinentie. • Biedt psycho-educatie en oefeningen voor seksuele problemen, zoals pijnlijke coïtus, erectiestoornissen en orgasmeproblemen.
Ergotherapeut	• Specialist in het functioneel toegankelijk maken van seksualiteit en intimiteit. • Onderzoekt belemmeringen rondom seksualiteit en intimiteit, bv. door cognitie, fysiek functioneren of incontinentiemateriaal. • Adviseert over en ondersteunt bij hulpmiddelen, houdingsproblematiek, uithoudingsvermogen/energiemanagement en prikkelverwerking. • Structureert dagritme om seksualiteit en intimiteit mogelijk te maken.

	Adviseert over de voorwaarden om seksualiteit en intimiteit te bevorderen (bv. privacy (slot, gordijnen) en uitschakelen domotica).
Fysiotherapeut	- Specialist in beweging. - Ondersteunt en biedt oefeningen bij lichamelijke beperkingen en uithoudingsvermogen.
Gedragsconsulent (bv. sociaal werker, SPH'er, hbo-orthopedagoog, pedagogisch hulpverlener, toegepast psycholoog)	- Signaleert behoeften, spanningen of risico's rondom gedrag, seksualiteit, intimiteit en relaties en maakt deze op een veilige, open en normaliserende manier bespreekbaar met cliënten en teams. - Observeert gedrag en vertaalt adviezen van gedragsdeskundige naar praktische, haalbare begeleidingsstrategieën in de dagelijkse zorg. - Biedt ondersteuning en begeleiding bij vragen of problemen rondom relaties, seksualiteit en intimiteit in het dagelijks leven, waaronder verlies, rouw en veranderende mogelijkheden op dit gebied. - Coacht en ondersteunt teams in methodisch en eenduidig begeleiden. - Fungeert als schakel tussen de cliënt en zorgverlener en adviseert over passend begeleiden binnen het zorgplan.
Gedragsdeskundige (bv. (GZ-/klinisch (neuro)) psycholoog en orthopedagoog(-generalist))	- Onderzoekt seksuele ontwikkeling en voert risicotaxaties uit, inclusief het inschatten van kwetsbaarheden, ontwikkelingsniveau en contextfactoren. - Stelt diagnoses en biedt behandeling bij psychologische en seksuologische problemen, zoals trauma, gender- en identiteitsvragen, veranderde lichaamsbeleving, cognitieve beperkingen en andere psychische klachten. - Voert mediatieve diagnostiek en behandeling uit binnen de langdurige zorg, waarbij teams van begeleiding en V&V worden begeleid om het functioneren van de cliënt te verbeteren.
Geestelijk verzorger	- Begeleidt bij zingeving, morele/religieuze waarden, en vragen rondom gender en identiteit. - Ondersteunt bij rouw, verlies van intimiteit en gevoelens van schuld of schaamte. - Ondersteunt bij emotionele stress door grensoverschrijding. - Ondersteunt zorgverleners individueel en in team (bv. tijdens moreel beraad) bij ethische vraagstukken rondom seksualiteit en intimiteit.

Logopedist	• Specialist in communicatievaardigheden en specifieke slikproblemen die gerelateerd kunnen zijn aan seksualiteit en intimiteit.
Vaktherapeut (beeldend therapeut, dans- en bewegingstherapeut, dramatherapeut, muziektherapeut, psychomotorische therapeut en speltherapeut)	• Behandelt non-verbaal gericht op 'doen en ervaren', o.a. lichaamsbeleving, lichaamsbewustzijn, ontspanning en het terugnemen van regie over het eigen lijf.
Verpleegkundige & verzorgende	• Specialist in kwaliteit van leven, welzijn en hygiëne. • Signaleert behoeften, biedt voorlichting en verlicht ongemak bij lichamelijke aandoeningen of hormonale problemen. • Maakt seksualiteit en intimiteit bespreekbaar in het dagelijks contact. • Mogelijkheden verkennen en inzetten om in seksuele en intieme behoeften tegemoet te komen.
Vrijwilliger, mantelzorger of naaste	• Signaleert seksuele en intieme behoeften in de dagelijkse praktijk. • Ondersteunt bij het normaliseren van de behoefte in nabijheid en contact.

Bijzondere (aanvullende) disciplines bij seksualiteit en intimiteit

Discipline	Mogelijke rollen en aandachtsgebieden
Aantekening seksuele gezondheid	• Brengt seksuologische deskundigheid vanuit de eigen basisdiscipline. • Biedt counseling en psycho-educatie binnen de grenzen van de eigen basisdiscipline. • Ondersteunt cliënten bij het verkennen van mogelijkheden om aan seksuele en intieme behoeften tegemoet te komen, bv. privacy, hulpmiddelen of sekszorg. • Signaleert wanneer gespecialiseerde seksuologische behandeling nodig is en verwijst door naar CSG of seksuoloog.
Consulent Seksuele Gezondheid (CSG)	• Biedt counseling en psycho-educatie bij o.a. seksuele problemen, relatieproblemen en gender- en identiteitsvragen. • Ondersteunt professionals, teams en organisaties bij complexe of multidisciplinaire vragen over seksuele gezondheid.

	• Geeft voorlichting, training en advies om deskundigheid binnen de organisatie te vergroten. • Werkt samen met andere disciplines, signaleert risicofactoren en coördineert passende zorg of doorverwijzing voor specialistische hulp. • Ontwikkelen en implementeren van beleid. Het vormgeven van seksualiteitsbeleid binnen een organisatie om één lijn te trekken wat betreft omgang met seksualiteit en intimiteit.
Seksuoloog	<i>Seksuoloog-gedragdeskundige</i> • Is BIG-geregistreerd psycholoog, klinisch (neuro) psycholoog en/of orthopedagoog met specialisatie in seksuologie (NVVS). • Richt zich op psychologische, relationele en gedragsmatige factoren rondom seksualiteit. • Biedt psychotherapeutische behandeling bij o.a. seksuele disfuncties, trauma, seksuele angst, negatieve ervaringen, identiteitsvragen of relationele problemen. • Verricht diagnostiek en behandeling gericht op betekenisgeving, seksuele ontwikkeling, gedrag, emoties en relaties.
	<i>Seksuoloog-arts</i> • Is BIG-geregistreerde arts met aanvullende specialisatie in seksuologie (NVVS). • Zie mede bovenstaande competenties. • Kan lichamelijke oorzaken van seksuele problemen beoordelen en behandelen, inclusief medicatie of medische interventies binnen de eigen bevoegdheid. • Combineert medische expertise met seksuologische inzichten voor een integrale behandeling.
Expertiseteam / aandachtsfunctionaris seksualiteit en intimiteit	• Expert en aanspreekpunt voor seksualiteit en intimiteit binnen de organisatie; ondersteunt collega's bij signaleren, duiden en bespreken van behoeften. • Stimuleert een veilige, open en inclusieve cultuur, met aandacht voor autonomie, privacy en professionele grenzen. • Organiseert scholing en teamreflectie, zoals trainingen, intervisie en verspreiding van hulpmiddelen. • Borgt beleid en praktijk, door inbedding in werkprocessen (intake, zorgplan, MDO) en doorverwijsroutes naar deskundigen te bewaken.